

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”,

cod SIPOCA 3

Rezultat R4: Analiză realizată privind eficiența și eficacitatea instituțiilor de învățământ superior din perspectiva de a elabora prognoze

Modul 3: Analiză privind rapoartele anuale ale rectorilor și cartele universităților pentru regiunea NORD

- rezumat -

Elaborată de către autor:

Expert evaluare 3

Petre CARAIANI

1. Introducere

1.1. Obiectivul principal

Una din problemele majore ale sistemului de învățământ din România, în special a celui superior, este lipsa corelării dintre competențele dobândite de absolvenți, respectiv nevoile concrete ale pieței forței de muncă, vezi studiul lui Sondergaard și Murthi (2012). Reforma educației din România, începută practic la mijlocul anilor 1990, prin înființarea organismelor de asigurare a calității în învățământul superior, vezi studiul OECD (2000), a avut printre obiectivele finale atât creșterea calității educației, cât și o mai mare rată de angajare a absolvenților prin creșterea relevanței și nivelului competențelor dobândite de aceștia.

Obiectivul principal al acestui studiu este de a analiza eficiența și eficacitatea instituțiilor de învățământ superior din perspectiva elaborării unor prognoze, utilizând în acest sens documentele elaborate de managementul universitar.

1.2. Obiectivele specifice

Pentru atingerea obiectivului principal, și anume evaluarea și analiza eficienței și eficacității instituțiilor de învățământ superior din perspectiva de a elabora prognoze, studiul are în vedere mai multe obiective specifice.

Obiectivul specific al acestui studiu este de a evalua și analiza eficiența și eficacitatea instituțiilor de învățământ superior din România din perspectiva capacității de a elabora prognoze cu privire la competențele (înalte, „high skills”, en) cerute de angajatori pe termen, atât mediu, cât și lung. Studiul se va concentra cu precădere asupra domeniilor cu potențial de dezvoltare.

Astfel, reiese implicit din analiza acestui obiectiv specific că există mai multe aspecte esențiale asupra cărora se va concentra studiul. Un prim aspect este acela al analizei capacității de a elabora prognoze. Deși, instituțional, se așteaptă de la Ministerul Educației această capacitate de a elabora prognoze, este de așteptat ca, măcar la nivel informal, dacă nu chiar formal, printr-o structură dedicată acestui scop, să existe un mod, implicit sau explicit, pentru universități, de a prognoza evoluțiile viitoare ale pieței forței de muncă, respectiv ale competențelor ce vor fi căutate pe piața muncii, la nivel regional sau național (și chiar european, acolo unde există studenți străini, sau mulți studenți vor pleca să lucreze pe piața muncii din Uniunea Europeană).

Un al doilea aspect privește capacitatea de a identifica competențele de nivel înalt cerute de angajatori. Pentru a atinge acest obiectiv, se vor avea în vedere principalele tendințe la nivel european privitor la competențele cerute, utilizând studii elaborate pentru piața muncii din Uniunea Europeană.

Al treilea aspect are în vedere o identificare a domeniilor cu potențial de dezvoltare ridicat. Aici, din nou, se pot realiza fie analize proprii, folosind datele oferite de instituțiile de statistică la nivel național sau regional, fie date la nivel european, folosind ca surse de date Eurostat, fie studii privind piața forței de muncă ce s-au concentrat asupra acestui aspect.

1.3. Metodologia de realizare a cercetării și elaborării studiului

În vederea atingerii obiectivului principal, precum și a obiectivelor specifice, studiul își propune să utilizeze o metodologie prin care să se poată analiza în mod coerent și eficient în ce măsură instituțiile de învățământ superior au fost eficiente și eficace din perspectiva elaborării de prognoze cu privire la competențele ridicate cerute de angajatori. Metodologia va include mai multe elemente, după cum urmează mai jos.

Pe baza literaturii de specialitate, în special a rapoartelor unor organisme la nivel european ce se ocupă de prognoza pieței forței de muncă, respectiv de analiza gradului de echilibrare dintre competențele de nivel înalt și cerințele pieței forței de muncă pentru regiunea Nord-Vest, respectiv universitățile din regiunea NORD, studiul va prezenta direcțiile de specializare strategice, dar și sectoarele cu potențial de dezvoltare (și, implicit, competențele de nivel înalt ce vor fi cerute de angajatori).

Studiul se va concentra îndeosebi pe analizele cartelor universităților, respectiv rapoartele rectorilor ca sursă primară pentru informații, conform cerințelor modului. Utilizând informațiile oferite de aceste rapoarte ale rectorilor, studiul va elabora și structura o metodă de analiză a informațiilor cuprinse în aceste documente în mod relevant pentru obiectivele studiului.

Metodologia va utiliza ca instrument și studiul de caz pentru fiecare din universitățile cuprinse în regiunea Nord. Rolul studiului de caz va fi, pe de o parte, de a contextualiza particularitățile fiecărei universități studiate, iar pe de altă parte pentru a studia efectiv eficiența și

eficacitatea fiecărei instituții de învățământ superior inclusă în studiu din perspectiva elaborării de prognoze.

Nu în ultimul rând, metodologia cuprinde și utilizarea de chestionare care se vor trimite universităților și care au ca scop evidențierea eforturilor legate de prognoze la nivel de universități, în ce măsură aceste eforturi se realizează prin structuri specifice și în ce măsură se poate vorbi de o strategie în această direcție.

2. Propuneri și recomandări

Analiza eficienței și eficacității prognozelor la nivel de universități din regiunea Nord-Vest pe baza competențelor cerute de angajatori pe domenii cu potențial de dezvoltare s-a dovedit o sarcină nu foarte ușor de realizat în condițiile unei limite în ceea ce privește inserția profesională a absolvenților, dar și a lipsei, în general, a unor indicatori privind gradul de mulțumire al angajatorilor. În cele ce urmează, propun o serie de indicatori ce pot fi cuantificați, respectiv o serie de măsuri ce ar contribui la o capacitate mai bună de prognoză la nivel de universități sau minister.

La nivel de universități, se constată o atenție în creștere acordată procesului de inserție a absolvenților pe piața muncii. În unele cazuri există birouri ce se ocupă de acest proces. Capacitatea de prognoză ar putea crește dacă s-ar lua în considerare:

- culegerea de observații anuale privind numărul de absolvenți angajați, dacă sunt conform calificării, dar și nivelul de salarizare (în prezent statisticile fie lipsesc, fie sunt incomplete fiind alcătuite utilizând chestionare completate pe bază de voluntariat);
- asigurarea măsurării gradului de mulțumire la nivel de angajatori (unele universități oferă aceste informații, dar cele mai multe nu le oferă);
- măsurarea rapidității cu care absolvenții sunt angajați (UBB, de exemplu, oferă informații în acest sens);
- măsurarea sau identificarea competențelor pe baza cărora sunt angajați absolvenții;
- identificarea punctelor slabe și a motivelor pentru cei care nu reușesc să se angajeze sau se angajează pe domenii diferite;

- măsurarea gradului în care absolvenții se angajează în sectoarele cu potențial de dezvoltare sau pe domeniile de specializare inteligentă;
- analiza corelării între numărul de absolvenți pe specializări și nevoile la nivel regional și sau național;
- acoperirea prin numărul de studenți înmatriculați a domeniilor critice din regiunile de dezvoltare din care fac parte universitățile.

Nu în ultimul rând, trebuie subliniat că, atât pentru absolvenți, cât și pentru studenții (din prezent sau viitor) sau autoritățile responsabile, informațiile de acest gen ar trebui să fie disponibile public. De altfel, criteriile legate de gradul de angajare al universităților sunt în general folosite în uzanța internațională în clasamentele universitare.

La nivel de minister (și/sau de agenții de statistică județene/regionale, sau INS), pot fi luate mai multe măsuri:

- constituirea unui compartiment de prognoză (prin lege, s-a adresat această nevoie instituțională începând cu 2016, odată cu crearea Consiliului Național de Statistică și Prognoză privind Învățământul Superior, urmând ca respectivul consiliu să intre în funcțiune);
- centralizarea informațiilor esențiale oferite de universități (așa cum au fost precizate mai sus) și/sau colectarea de indicatori privind învățământul superior și gradul de angajare pe piața muncii prin INS și/sau direcțiile județene de statistică;
- analiza pieței muncii, a competențelor înalte așteptate de angajatori, respectiv a domeniilor cu potențial de dezvoltare (ceea ce se poate face alternativ pe baza Strategiilor dezvoltate la nivel național);
- analiza corelării între nevoile pieței muncii la nivel național sau regional și gradul în care numărul de studenți înmatriculați pe specializări, respectiv absolvenții pe specializări corespund acestor nevoi.

În contextul unei organizări mai bune a fluxului informațional, a colectării unor date mai precise, dar și a structurării mai bine a cifrelor de școlarizare la nivel de universități în raport cu nevoile concrete ale pieței muncii, a competențelor (înalte) așteptate de angajatori, dar și a domeniilor cu potențial de dezvoltare, există o posibilitate reală de a spori, atât eficiența capacității

de prognoză la nivel de universități, cât mai ales de a crește eficiența utilizării factorului muncă și a spori nivelul calității activităților din mediul socio-economic.

3. Concluzii

Obiectivul principal al lucrării a fost evaluarea și analiza eficienței și eficacității instituțiilor de învățământ superior din regiunea Nord-Vest de a elabora prognoze. Obiectivele specifice au avut în vedere atât identificarea domeniilor cu potențial de dezvoltare, respectiv a competențelor cerute de angajatorii din aceste domenii. Analizele s-au bazat în principal pe cartele universităților, respectiv rapoartele rectorilor. Acolo unde a fost necesar, s-au folosit și alte documente elaborate de managementul universitar (cum ar fi Planurile strategice). La acestea s-a adăugat utilizarea unui chestionar adresat managementului universităților din regiune.

Lucrarea a pornit de la o conturare a contextului, pe baza informațiilor privind strategiile din domeniu de la nivel european, național sau regional. O analiză atentă s-a realizat și pentru contextul universitar din Europa, respectiv România. Analizele au subliniat că mediul universitar din România a devenit în timp din ce în ce mai conectat, atât la obiectivele strategice adoptate la nivel european, cât și la principalele direcții de reformă ale învățământului așa cum reiese din tendințele la nivel european (procesul Bologna, de exemplu, fiind foarte sugestiv în acest caz).

Analiza strategiilor adoptate a permis identificarea, atât a unor specializări inteligente, cât și a domeniilor cu potențial de dezvoltare (pe baza Strategiei Naționale de Competitivitate, respectiv a Strategiei Naționale pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare). Din analiza Planului de dezvoltare a regiunii Nord-Vest, respectiv a Specializării Inteligente la nivelul regiunii Nord-Vest, s-a putut sublinia mai bine potențialul competitiv al regiunii, dar și domeniile pe care regiunea se poate specializa. Rezultatele acestei analize au fost dublate de o analiză a economiei regiunii, atât la nivel agregat, cât și pe sectoare. S-au identificat 3 pilone pe baza cărora se poate direcționa viitoarea specializare inteligentă la nivelul regiunii și anume Sănătate și Bunăstare, Materiale și Produse Noi, respectiv Transformarea Digitală. În același timp, analiza la nivelul regiunii a potențialului de cercetare a evidențiat mai multe puncte slabe, cum ar fi concentrarea capacității de cercetare în zona Clujului, cheltuieli reduse cu cercetarea, lipsa implicării actorilor privați în finanțarea cercetării.

Principalul punct al acestei lucrări a fost însă analiza universităților din zona Nord-Vest pe baza capacității de prognoză. Principala problemă în efectuarea unei analize pertinente și relevante a fost însă lipsa unor date. În ceea ce privește capacitatea de prognoză a universităților din regiunea Nord se poate observa că există eforturi pentru a crea departamente sau birouri care să se ocupe în mod special cu această activitate (în unele cazuri acesta e deja funcțional, vezi cazul UBB). Mai mult, evoluțiile prezente și viitoare de pe piața muncii, competențele necesare absolvenților ca și gradul de angajare al acestora sunt urmărite permanent de managementul universităților. Chiar dacă nu există de multe ori o analiză de prognoză explicită, se poate spune ca aceasta este prezentă implicit în strategia universităților, în obiectivele asumate. Principalele direcții pe care se produce răspunsul universităților la modificările anticipate pe piața muncii, respectiv în așteptările angajatorilor privesc:

- aducerea la zi a curriculei;
- colaborarea cu angajatorii pentru a include în curricula competențele necesare dar și cele noi;
- dezvoltarea internaționalizării prin care poate crește gradul de angajare al absolvenților pe piața muncii, atât pe plan local, cât și internațional;
- dezvoltarea stagiilor de practică ce trebuie să fie mai relevante pentru experiența viitoare a studenților.